

SMARTLAND

Toelichting Natuurschets kwelderontwikkeling Polder Wassenaar – Texel

---

April 2021

SMARTLAND

landschapsarchitecten

1. Opgave

Stichting Zilte Zones is bezig met onderzoek naar zilte teelten, van zeesla tot kokkels, in polder Wassenaar op Texel. Dit is een buitendijkse polder, waarin een tijdelijke installatie is aangelegd waarmee de afgelopen 4 jaar proeven zijn gedaan met teelt van kokkels. De ambitie is om met deze installatie in de polder de komende jaren een doorstart te maken, waarbij ook natuurontwikkeling een essentiële rol gaat spelen. Het voorstel is om een open doorgang tussen de Polder en de Waddenzee te creëren, zodat de natuurlijke waterbeweging van eb en vloed voor voldoende water voor de kokkels zorgt. De natuur van de polder zal daarmee ook al deels veranderen in een kwelderbiotoop. Uiteindelijk zal de gehele polder een natuurbestemming en kwelderbiotoop krijgen. Het is van belang om helderheid te creëren over het gewenste natuurbeeld en de inrichtingsvereisten van de polder, en daarmee draagvlak te ontwikkelen bij de direct belanghebbenden en overige belangstellenden. Via een interactief proces met betrokken partijen is een inrichtingsschets opgesteld voor de polder op de lange termijn. Hiermee zijn de ambities verhelderd en is een breed gedragen ambitie ontstaan. In het kader van het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) kan deze schetsmatige inrichting op korte termijn verder worden uitgewerkt en zou met behulp van externe financiering tot uitvoering kunnen komen.

2. Basis voor de ontwerpschets

In de schetsfase is op basis van de gebiedsgegevens, de historische ontwikkeling, de natuurkwaliteiten en de ecologische potenties, tezamen met mogelijke ontwerp- en vormprincipes, een ontwerpredenatie opgesteld. In deze ontwerpredenatie zijn een vijftal hoofdpunten gedefinieerd:

1. Creëer een maximale zoet-zout gradiënt door het dempen van sloten en het maken van een ruime verbinding met de Waddenzee

De gevraagde opening naar de Waddenzee voor een verbeterde zout watertoevoer, die voor de voortzetting van de proef mariene culturen nodig is, is het meest logisch te realiseren in de zuidelijke helft van de polder. Hier zijn de maaiveldhoogten het laagst, en hiermee kan een zo groot mogelijke zoet-zout gradiënt worden gecreëerd, met zo veel mogelijk oppervlak en variatie. Voor deze maximale zoet-zout gradiënt wordt tevens de afwatering van zoet regenwater en duingrondwater geconcentreerd naar de meest noordelijke punt, en worden hier een aantal drainerende sloten dichtgeschoven.

2. Zet in op het proces van erosie en sedimentatie als vormgever

De meest overtuigende, maar ook de meest gevarieerde en duurzame vorm van het nieuwe landschap ontstaat door inschakeling van natuurlijke processen. Hiervoor realiseren we bewust een vorm en structuur die gevoelig is voor erosie door water en wind, en die daardoor aanleiding biedt om door de natuurlijke krachten van water en wind te worden aangetast en vervormd. De tussenstadia bieden daarnaast extra habitats voor diverse soorten. Dit proces op zich is bovendien fascinerend en zal daarmee leiden tot extra recreatieve kwaliteit en aandacht voor dit gebied. Uiteraard zorgen we er met geleidedammen voor dat dit proces alleen plaatsvindt in een gebied los van de primaire waterkering en de oude zeedijk, zodat altijd een veilige situatie blijft bestaan.

3. Houd door slimme komberging altijd een open doorgang in stand

Om te komen tot een inrichting waarin duurzaam een kweldermilieu zal bestaan, is het noodzakelijk om verzanden van de opening te voorkomen. Hiervoor stellen we een grotere opening voor dan strikt noodzakelijk voor wateraanvoer voor de kokkelproeven. Daarnaast vergroten we de komberging van de polder door het graven van een initiële kreek en enkele laagtes. Zo wordt bij ieder getijde voldoende in- en uitstroming gegenereerd, zodat verzanden van de doorgang wordt voorkomen. De in- en uitstroomopening wordt verlengd

met enkele stenen dammen, zodat binnendijks de voet van de primaire waterkering niet wordt aangetast, en buitendijks een natuurlijke strandvorming mogelijk is zonder instroom van zand.

4. Polderstructuur niet uitvlakken maar inzetten, natuur mag ook rechte lijnen hebben

Polder Wassenaar was oorspronkelijk onderdeel van de grote Polder Eierland als in cultuur gebrachte kwelder. Hiervan resteren enkele rechte poldersloten. Het is voor de natuur niet nodig om deze cultuurhistorische lijnen uit te vlakken. Het voegt zelfs ruimtelijke kwaliteit toe om deze lijnen te gebruiken als basis voor de inrichting. In het genoemde natuurlijke proces zullen ze op een fascinerende manier worden aangetast en geleidelijk weer worden opgenomen in het hernieuwde natuurlandschap.

5. Zet in op zichtbaarheid van getijde, stroming en gradiënt voor het vergroten van de recreatieve beleving.

Polder Wassenaar is een belangrijke natuur recreatieve hotspot aan de noordoostkant van Texel, waar vogels de belangrijkste attractie zijn. Daarnaast biedt ook het terugbrengen van getijde, de zichtbare erosie en sedimentatie, en de in vegetaties zichtbare zoet-zout gradiënt, een recreatieve meerwaarde. Het ontwerp moet tevens worden gericht op de beleefbaarheid van deze aspecten. Hiervoor kan een verlaagde weg en heldere dijkdoorsnede zorgen, maar ook een mogelijk extra natuurkijkpunt.

3. De ontwerpschets

In de ontwerpschets zijn drie fasen of termijnen onderscheiden. Namelijk de korte termijn waarin de doorgang is gerealiseerd en de kweekbassins nog voor onderzoek worden gebruikt, de middellange termijn waarin de kweekproef is beëindigd, de kweekbassins zijn verwijderd en de nieuwe inrichting volledig is gerealiseerd, en de lange termijn waarin het natuurlijke proces het landschap verder heeft vormgegeven en in een nieuw evenwicht heeft gebracht.

1. Korte termijn

Op de korte termijn wordt vooral de opening in de dijk gerealiseerd, zoals hierboven aangegeven met een behoorlijke overmaat door een breedte van ca 5 meter. Tevens een eerste kreekgedeelte waarmee het voorraadbekken van de kokkelproef wordt aangehaakt en enkele maaiveldverlagingen waarmee de berging verder wordt vergroot. Tegenover dit laatste staan enkele hogere terpjes die met het vrijkomende materiaal worden opgeworpen, in principe relatief simpel en hoekig vormgegeven in lijn met het kweekbassin. Ook in de noordelijke helft van de polder worden in dit patroon enkele poelen uitgegraven en terpjes opgeworpen en wordt een ondiepe duinbeek uitgegraven. In de noordelijke punt worden tevens de slootjes gedicht en ontstaat zo een duinvallei-achtige laagte waarin zich kwelwater verzamelt. Daarnaast wordt tegen de dijkvoet van de primaire waterkering een sloot gevormd, door ophogen van een aanliggende strook poldergrond, waarin zich regenwater vanaf het dijktalud verzamelt. Het water in deze sloot zorgt voor infiltratie van zoet grondwater, en daarmee voor een buffer tegen het ingelaten zoute water en grondwater dat zou kunnen afstromen richting polder Eierland. Overtollig water in de dijksloot wordt afgevoerd naar de noordelijke vallei en voedt zo mede de duinbeek die van hier afstroomt richting het zuiden.

2. Middellange termijn

Op de middellange termijn wordt het kweekbassin ontmanteld en wordt de westelijke kade weggegraven, de oostelijke blijft in principe in stand voor beheer. De eerder aangebrachte puinverharding wordt uit het gebied verwijderd en bv toegepast in ophoging van de parkeerplaats. Met het daaronder vrijkomende zand worden de overgebleven vormen van het kweekbassin ten dele opgevuld om te komen tot enkele vergelijkbare terpjes. In het zuiden wat minder, in het noorden wat meer, inspelend op de gradiënt van nollen in een natuurlijk nollenlandschap. Zo ontstaat een gebied van poelen en terpjes dat vrijgegeven wordt aan de erosie

en sedimentatie. De eerder gegraven duinbeek in het noorden heeft zich inmiddels verder gevormd tot beekje met een natuurlijk gevarieerd profiel dat in dit proces mee gaat doen.

3. Lange termijn

Op de lange termijn heeft het proces van erosie en sedimentatie tot zichtbare en min of meer stabiele vervorming van zowel de kreek als van de terpjes geleid. Deze manifesteren zich nu steeds meer als natuurlijke 'nollen', met de daarbij karakteristieke microgradiënten in de vegetatiepatronen. Het gebied heeft een volledige zoet-zout gradiënt ontwikkeld, met alle variatie in vegetaties en in vogelfauna die daarbij hoort.

De drie termijnen zijn in drie kaartbeelden uitgetekend. De variatie in flora en fauna is in beeld gebracht in een drietal habitschema's, mede met inbreng van de lokale vogelkenners. Het betreft een noordelijke sectie, met vooral vogelsoorten van zoete habitats en hoogwatervluchters, een zuidelijke sectie met vogelsoorten van de zoute kreek, brakke kwelder en nollen, en een noord-zuid sectie met de volledige gradiënt in beeld.

Klaas Jan Wardenaar
SMARTLAND

April 2021